

ORTAĞIN ÖLÜMÜNÜN TİCARET ŞİRKETLERİNE ETKİSİ

ÖZET

Bir kişi topluluğu olan ticaret şirketlerinde ortağın ölümü şirket yapısında önemli sonuçlar doğurur. Türk miras hukukunda ölen ortağın miras payları mirasçılara geçer. Bazı ticaret şirketlerinde bu pay sahipliği değişimi hiçbir değişikli yapmazken bazılarında ise şirketin sona ermesi sonucunu doğurur. Ölümle şirket tipine göre değişen bu hukuki sonuçlar çalışmamızda ayrı ayrı incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

1. Türk Hukuku'nda Ticaret Şirketleri

Ticaret şirketleri TTK m. 124 hükmü gereği; kollektif, komandit (adi ve sermayesi paylara bölünmüş), anonim, limited ve kooperatif şirketlerden oluşur.

Ticaret şirketlerinden kollektif ve komandit şirket şahıs; anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket ise sermaye şirketi olarak düzenlenmiştir (TTK m. 124 (2)). Kooperatif ise bu ayrımın dışında ayrı bir grup teşkil etmektedir.

Ayrımın temeli, şirkette ön plana çıkan unsurun ortakların kimlik ve ilişkilerinin mi yoksa şirkete getirilen sermaye ve karşılığında edinilen pay oranı mı olduğu noktasıdır. Şahıs şirketlerinde ortakların kişilikleri ve ilişkileri ön planda iken sermaye şirketlerinde ortakların kişilikleri yerine şirkete getirilen sermaye önem arz eder.

2. Ortağın Ölümünün Ticaret Şirketlerinde Meydana Getirdiği Değişiklikler

Şahıs şirketleri olan kollektif ve komandit şirkette ortaklıkların kimlik ve ilişkileri önem arz ettiğinden ortakların şirkete girmesi, çıkması veya pay devirleri daha zor olup kural olarak oy birliği ile karar alınmasına bağlıdır. Ortaklardan birinin ölmesi, fiil ehliyetini kaybetmesi, iflas etmesi gibi durumlar şirketin sona ermesine yol açabilir.

Sermaye şirketleri olan anonim, limited ve paylı komandit şirketlerde ise ortakların kişilik ve kimliklerinden çok getirilen sermaye önem teşkil ettiğinden şirkete girme ve şirketten çıkmak çok daha kolay olup ortakların ölümü, fiil ehliyeti kaybı veya iflası kural olarak şirketi sona erdirmez.

Her bir şirket tipinin kendine has özellikleri ile ortaklardan birinin ölümünün şirkete olan etkisi farklıdır. Bu sebeple her bir şirket türünün ayrı ayrı ele alınması gerekir.

2.1. Kollektif Şirketler

Kollektif şirket, bir ticari işletmeyi, bir ticaret ünvanı altında işletmek amacıyla gerçek kişiler arasında kurulan ve ortakların şirket borçlarından dolayı sorumluluklarının sınırlandırılmadığı şirket türüdür (TTK m. 211).

TTK m. 253 hükmünde ortağın ölümünün şirkete etkisi şirket sözleşmesinde ortakların ölümüne ilişkin düzenleme olup olmamasına göre ayrı ayrı düzenlenmiştir.

2.1.1. Şirket Sözleşmesinde Ortağın Ölümü Düzenlenmemişse

Kollektif şirket, şirket sözleşmesinde şirketin ölen ortağın mirasçısıyla devam edeceğine ilişkin düzenleme yoksa bir ortağın ölümü üzerine kural olarak sona erer (TTK m. 253). Ancak mirasçılar ve diğer tüm ortaklar oybirliği ile karar alarak şirketin devamını sağlayabilirler. Söz konusu kararın açıkça alınması gerekmeyip itirazsız şirket işlerine devam edilmesi halinde zımni olarak alınmış sayılabilir.

Şirkete katılmak istemeyen mirasçılara ise diğer ortaklar tarafından kendilerine düşen paylar ödenir (TTK m. 253 (1)). Böylece diğer ortaklar şirkete katılmak istemeyen mirasçılara şirketten çıkararak kendi aralarında şirketin devam etmesini sağlayabilirler. Ancak ortaklardan birinin şirketin devamına onay vermemesi sonucunda oybirliği sağlanamazsa şirket sona erer.

Mirasçılar şirkete katılıp katılmama hususunda birbirlerinden bağımsız olarak seçim yapma hakkına sahiptir¹. Bu konudaki bildirim şirket tüzel kişiliğine karşı değil şahsen diğer ortaklara karşı yapılması gerekir².

Mirasçıların tamamı şirkete katılmama arzusunda ise diğer ortakların kendi aralarında şirketin devamına ilişkin oybirliği ile karar alması gerekir³. Aksi takdirde şirket infisah eder (TTK m. 243; TBK m. 639/2). Şirkette yalnızca bir ortak kalmış ise şirkete tek ortaklı olarak devam edilmesi ise mümkün değildir⁴.

Şirkete katılmak istemeyen mirasçının şirkete karşı sahip olduğu mirastan doğan alacak hakkı şirkete katılmayacağına veya diğer ortaklarca şirkete alınmayacağına kesinleştiği tarihte muaccel olur⁵. Bu durumda miras payı, ortağın ölüm tarihine göre hesaplanacak olup ayrılmadan sonra ilk yapılacak bilanço tarihinde ödenir (TTK m. 262 (1)).

Kanunda söz konusu işlemlerin yapılması için bir süre öngörülmemekle beraber somut olaya göre uygun bir sürede sonuçlandırılması gerekir. Aksi halde şirketin infisah edeceği kabul edilebilir⁶.

2.1.2. Şirket Sözleşmesinde Ortağın Ölümü Düzenlenmişse

Şirket sözleşmesinde şirketin ölen ortağın mirasçılarıyla devam edeceğine ilişkin düzenleme bulunması halinde ise ortaklardan birinin ölümü üzerine kollektif şirket sona ermez. Şirket sözleşmesinde öngörülecek hükümlerle mirasçıların şirkete ortak olup olmayacakları ve ortak olmaları halinde kollektif veya komanditer olmak üzere hangi tür ortak olacakları düzenlenebilir⁷.

Ölen ortağın mirasçıları şirkete kollektif sıfatıyla devam edip etmeme konusunda serbesttir. Mirasçıların şirketin devamını istemesi durumunda diğer ortaklar bu isteği reddedemez, kabul etmek zorundadırlar. Bu halde mirasçılar kurucu yenilik doğuran bir hakka sahip olup bu yönde talepleri şirketin kabulüne gerek olmaksızın sonuç doğurur⁸.

Mirasçılar arasında kollektif sıfatıyla şirkete kalmak istemeyenler olması halinde ise şirkete karşı, ölen ortağın payından kendisine düşen tutar ile komanditer olarak şirkete kabul edilme önerisinde bulunabilir. Ancak kollektif ortak olma önerisinin aksine mevcut ortaklar ortağın şirkete komanditer ortak olarak dahil olma önerisini kabul etmek zorunda değildir (TTK m. 253 (2)). Zira ortaklardan birinin komanditer ortak olma yönünde beyanda bulunması durumunda şirket türünün değişmesi gerekecek olup mevcut ortakların bu değişikliği kabul etmesi gerekir⁹. Bu durumda diğer ortaklar arasında bu yönde oybirliği ile karar alınması şarttır¹⁰. Böylece mirasçıların şirkete kollektif olarak katılma talepleri şirket tarafından kabul edilmek zorunda iken mirasçıların komanditer ortak olarak şirkete dahil olması diğer ortakların kabulüne bağlı tutulmuştur¹¹.

TTK m. 253 (2) hükmü gereği mirasçıların şirkete kollektif veya komanditer ortak sıfatıyla girip girmeyeceklerini ortağın ölüm tarihinden itibaren üç ay içinde şirkete ihbar

¹ Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal/ Çamoğlu, Ersin, Ortaklıklar Hukuku I, Yeniden Yazılmış 13. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014, s. 233.

² Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar I, s. 233.

³ Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt I, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2014, s. 404; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar I, s. 233.

⁴ Pulaşlı, Şerh I, s. 404. Yargıtay 11. HD., E.2011/6084, K.2013/5356, T.19.03.2013: Ancak davaya konu olayda ise, iki ortaklı kolektif şirkette bir ortağın ölümü nedeniyle mirasçıların çıkma istemleri söz konusu olup, dava tarihi itibarıyla diğer ortağın tek başına şirketi devam ettirmesi mümkün olmadığı...(www.lexpera.com.tr).

⁵ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar I, s. 233.

⁶ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar I, s. 234.

⁷ Pulaşlı, Şerh I, s. 401.

⁸ Pulaşlı, Şerh I, s. 403.

⁹ Bahtiyar, Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, Güncellenmiş 13. Bası, Beta, İstanbul 2019, s. 96; Pulaşlı, Şerh I, s. 403.

¹⁰ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar I, s. 234; Pulaşlı, Şerh I, s. 403.

¹¹ Pulaşlı, Şerh I, s. 403-404.

etmeleri gerekir. Söz konusu ihbara kadar, mirasçılar şirkette komanditer ortak olarak kabul edilir. Üç aylık süre içinde ihbarda bulunmamış olan mirasçılar ise sürenin sona ermesinden itibaren kollektif ortak sıfatına sahip olurlar.

2.2. Komandit Şirketler

Komandit şirketler de tıpkı kollektif şirketler gibi şahıs şirketi olup bir ticari işletmeyi, bir ticaret ünvanı altında işletmek amacıyla kurulan ve şirket borçlarından dolayı bir veya birkaç ortağının sınırsız, diğer ortak veya ortakların ise sınırlı sorumlu olduğu şirket türüdür.

Komandit şirketin temel özelliği şirket borçlarından dolayı sorumluluk bakımından komandite ve komanditer olmak üzere iki tür ortağa sahip olmasıdır. Komandite ortak şirket borçlarından dolayı sınırsız sorumlu olup komanditer ortak ise sınırlı sorumluluğa sahiptir.

Komandit şirketlere ilişkin TTK m. 328 hükmü gereği ortaklar arası değişiklikler bakımından kollektif şirket hükümleri (TTK m. 253-263) komandit şirket bakımından da uygulanır. Kollektif şirkete ilişkin hükümler ortağın komandite veya komanditer ortak olması fark etmeksizin uygulanır. Ancak komanditer ortağın ölümü bakımından birtakım farklılıklar söz konusudur.

TTK m. 328 gereği komanditer ortağın ölümü şirket sözleşmesinde aksi öngörülmedikçe şirketi sona erdirmez. Ölen ortağın yerine mirasçıları geçer (TTK m. 316). Böylece ölen ortağın mirasçısı şirkete kanunen girmekte olup bu konuda mirasçılara seçim hakkı tanınmamıştır¹².

Şirkete ortak olmak istemeyen mirasçılar bulunması halinde ise, ölmüş ortağın payını alarak şirketten ayrılmaları bir çıkma teşkil edeceğinden diğer ortakların bu duruma oybirliği ile alacakları karar ile muvafakat vermesi gerekir¹³. Ancak şirkete girmek istemeyen mirasçı mirası reddetme yoluna da başvurabilir¹⁴.

Şirket sözleşmesinde komanditer ortağın ölümü halinde şirketin sona ereceğine ilişkin bir kayıt yer alması da mümkün olup bu durumda ortağın ölümü ile şirket sona erer¹⁵.

Komanditer ortağın tüzel kişi olması durumunda ise tüzel kişilerin gerçek kişiler gibi murisin yerine şirkete girecek bir mirasçısı bulunmadığından farklı bir değerlendirme yapılması gerekir¹⁶. Komanditer tüzel kişi ortağın tasfiye haline girmesi şirketin infisahına yol açmaz¹⁷. Bu durumda tasfiye memurları tarafından tüzel kişinin şirketten çıkmasına veya payını üçüncü kişiye devretmesine izin verilmesi şirketten talep edilebilir¹⁸. Şirketin tasfiye memurlarının bu talebine olumlu cevap vermemesi üzerine tasfiye memurları tarafından komandit şirketin feshi talep edilebilir (TTK m. 328/245)¹⁹. Şirket ortaklarının da TTK m. 328/255 (1) uyarınca komanditer tüzel kişi ortağın tasfiye halinde olmasının haklı sebep teşkil ettiğini ileri sürerek mahkemeden şirketin feshini talep etmesi mümkündür²⁰.

2.3. Anonim Şirketler

Anonim şirketler sermaye şirketi olmalarından ötürü ortakların kişilikleri yerine sermayenin önem arz eder. Bu sebeple şirketi sona erdiren nedenler arasında ortaklardan birinin ölüm hali düzenlenmemiştir (TTK m. 529-531). Ancak ortağın ölümünün şirket üzerinde etkili olduğu durumlar da söz konusudur.

Anonim şirketlerde kural olarak paylar serbestçe devredilir. Ancak nama yazılı paylar bakımından ana sözleşmede bağlam adı verilen ve payların devrini sınırlandıran veya onaya

¹² Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar I, s. 271.

¹³ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar I, s. 271.

¹⁴ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar I, s. 271.

¹⁵ Pulaşlı, Şerh I, s. 447.

¹⁶ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar I, s. 271-272.

¹⁷ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar I, s. 272.

¹⁸ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar I, s. 272; Pulaşlı, Şerh I, s. 447.

¹⁹ Pulaşlı, Şerh I, s. 447; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar I, s. 272.

²⁰ Pulaşlı, Şerh I, s. 447-448; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar I, s. 272.

bağlayan hükümlere yer verilebilir²¹. Ancak bağlam bazı hallerde etkisizleşir. Bunlar payların miras, mirasın paylaşımı, eşler arasındaki mal rejimi hükümleri veya cebri icra yoluyla kazanılmasıdır. Dolayısıyla miras, diğer bir deyişle bir ortağın ölümü TTK m. 493 (4) gereği bağlamın etkisini yitirdiği hallerden biridir. Bu sebeple ortağın ölümünün şirkete olan etkisi anasözleşmede bağlam hükmü bulunup bulunmamasına göre ayrı ayrı incelenmelidir.

2.3.1. Anasözleşmede Bağlam Yoksa

Anasözleşmede bağlam hükmü öngörülmemişse ölen ortağın payı miras yoluyla mirasçılara geçer²². Bu durumda mirasçıları payı devren ve kanuni halefiyet çerçevesinde kazanmaktadır²³.

Anasözleşmede bağlam hükmü öngörülerek iradi bağlam yaratılmamakla beraber kanuni bağlam da söz konusu olabilir. TTK m. 491 (1) gereği nama yazılı payların bedellerinin tamamen ödenmemiş olması durumunda söz konusu paylar ancak şirket onayı ile devredilebilir. Ancak hükmün devamında payın devrinin miras, mirasın paylaşımı, eşler arasındaki mal rejimi hükümleri veya cebri icra yoluyla gerçekleşmesi halleri kapsam dışında bırakılmıştır. Böylece devrin ortağın ölümü sonucunda miras yoluyla gerçekleşmesi durumunda söz konusu sınırlama uygulanmamaktadır. Bu durumda şirket yalnızca devralanın ödeme yeterliliği şüpheli ise ve şirketçe istenen teminat verilmemişse onay vermeyi reddedebilir (TTK m. 491 (2)).

2.3.2. Anasözleşmede Bağlam Öngörülümüşse

Anasözleşmeye hüküm konulmak suretiyle nama yazılı payların devrinin şirket onayına tabi tutulması mümkündür. Ancak Kanun, anasözleşmede öngörülen bağlam hükümlerine ilişkin olarak borsaya kote edilmiş paylar ile borsaya kote edilmemiş paylar bakımından farklı düzenlemeler öngörmüştür.

2.3.2.1. Borsaya Kote Edilmemiş Şirketlerde

Borsaya kote edilmemiş nama yazılı payların devrinde şirket, anasözleşmede yer alan bağlam hükümlerine dayanarak belli hallerde payın devrine onay vermeyi reddedebilir. Bu hallerden ilki, TTK m. 493 (1) gereği şirketin anasözleşmede öngörülümüş olan önemli bir sebebi ileri sürerek devri reddetmesidir. Pay sahibinin çevresinin bileşimine ilişkin anasözleşme hükümlerinin şirketin işletme konusu veya işletmesinin ekonomik bağımsızlığı yönünden onayın reddini hakkı göstermesi durumunda önemli sebep oluşturacağı belirtilmiştir (TTK m. 493 (2)). Böylece şirket, anasözleşmede önemli sebep öngörme bakımından serbest bırakılmamıştır²⁴.

İkinci olarak şirket; devredene, paylarını başvurma anındaki gerçek değeriyle, kendi veya diğer pay sahipleri ya da üçüncü kişiler hesabına almayı önererek onay vermektan kaçınabilir²⁵. Böylece şirkete devredene karşı payları gerçek değerleri ile satın almayı önermek suretiyle kanuni bir ön alım hakkı tanınmıştır²⁶. Şirketin söz konusu hakkı kullanabilmesi için de anasözleşmede nama yazılı payların devrini şirket onayına bağlayan hüküm bulunması gerekir²⁷. Bunun yanı sıra şirket, payları satın almaya ilişkin önerisini sunarken paya ödenecek bedeli de açıklaması gerekir²⁸.

Son olarak kanun koyucu, anasözleşmede yer alan bağlam hükümlerinin dolanılmasını engellemek amacıyla devralanın payları kendi adına ve hesabına aldığını açıkça beyan

²¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal/ Çamoğlu, Ersin, Ortaklıklar Hukuku II, Yeniden Yazılmış 13. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017, s. 135 vd.

²² Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt II, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2014, s. 1394.

²³ Pulaşlı, Şerh II, s. 1394; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar I, s. 580.

²⁴ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar II, s. 142.

²⁵ Yargıtay 11.HD., E.2014/17122, K.2015/2152, T.18.02.2015: Bu suretle şirketin yabancılaşması veya niteliklerini kaybetmesinin önlenmesi amaçlanmıştır (www.lexpera.com.tr.)

²⁶ Bahtiyar, s. 332.

²⁷ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar II, s. 146.

²⁸ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar II, s. 146.

etmemesi durumunda şirkete payın devrini pay defterine kaydetmeyi reddetme imkanı vermiştir²⁹.

Ancak payların miras, mirasın paylaşımı, eşler arasındaki mal rejimi hükümleri veya cebri icra gereği iktisap edilmeleri halinde şirkete yalnızca payları edinen kişiye, paylarını gerçek değeri ile devralmayı önererek onay vermeyi reddetme hakkı verilmiştir. Dolayısıyla ortağın ölümü sonucunda payın miras yoluyla geçmesi halinde şirket yalnızca paylarını gerçek değeri üzerinden devralmayı önererek onay vermeyi reddedebilecektir.

Şirket payı devralacağını bildirirken aynı zamanda payın değerini de bildirmelidir³⁰. Devralanın kendisine bildirilen değeri kabul etmemesi halinde bir ay içinde şirket merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinden payların gerçek değerinin belirlenmesini talep etmesi mümkündür³¹. Devralanın gerçek değeri öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde bildirilen değere itiraz etmemesi durumunda ise şirket tarafından verilen payı devralma önerisini kabul edilmiş sayılır³².

Payın ortağın ölümü üzerine miras yoluyla pay geçişinde, pay sahipliğinden kaynaklı malvarlığı hakları derhal mirasçıya geçmekte olup genel kurula katılma ve oy hakları ise ancak şirketin onayı ile birlikte geçer (TTK 494 (2)). Şirket onaylamaya ilişkin istemi, aldığı tarihten itibaren en geç üç ay içinde reddetmezse veya reddi haksızsa, onay vermiş sayılır (TTK m. 494 (3)).

2.3.2.2. Borsaya Kote Şirketlerde

Borsaya kote şirketlerde kanun koyucu şirkete iki halde payların devrine engel olma imkanı vermiştir. İlk olarak, TTK m. 495 (1) gereği şirket, nama yazılı payları iktisap eden kişiyi pay sahibi olarak tanımayı, ancak esas sözleşme, iktisap edilebilecek nama yazılı paylar ile ilgili olarak iktisap edenin pay sahibi olarak tanınacağı, sermayeyi esas alan ve yüzde ile ifade edilen bir iktisap üst sınırı öngörmüş ve bu üst sınır aşılmışsa reddedebilir. Diğer bir deyişle şirket, anasözleşmede esas sermayeyi esas alan ve yüzde olarak ifade edilen iktisap üst sınırı koyarak payın elde edilmesine engel olabilir.

Şirket ayrıca istemde bulunmasına rağmen devralanın, payları kendi ad ve hesabına aldığını açıkça beyan etmemesi üzerine de payların pay defterine kaydını reddedebilir (TTK m. 495 (2)).

Hükmün son fıkrasında ise borsaya kote nama yazılı payların miras, mirasın paylaşımı, eşler arasındaki mal rejimi hükümleri veya cebri icra yoluyla iktisap edilmeleri bakımından istisnaya yer verilmiştir. Bu hallerde şirkete devralanın pay sahibi sıfatını almasını reddetme imkanı tanınmamıştır. Dolayısıyla borsaya kote şirketlerde ortağın ölümü üzerine payın miras yoluyla geçmesi durumunda şirketin payın devrini engelleme olanağı yoktur. Böylece kanun koyucu, borsaya kote edilmiş şirketlere kanuni ön alım hakkı tanınmamıştır³³. Oysa ki borsaya kote edilmemiş şirketler, nama yazılı payların miras yoluyla geçmesi durumunda şirkete payları gerçek değeri üzerinden devralmayı önerme suretiyle onay vermeyi reddedebilmekte idi (TTK m. 493 (4)). Ancak borsaya kote şirketler bakımından bu imkan öngörülmediğinden şirket, devralanın pay sahipliğini kabul etmek zorundadır³⁴. Şirket anasözleşmede birtakım oran sınırlamaları veyahut başkaca bağlam sebepleri öngörmüş olsa da payın miras yoluyla geçişi bakımından geçersiz olacaktır³⁵.

2.4. Limited Şirketler

Limited şirketler de birer sermaye şirketleri olup anonim şirketten farklı olarak bünyelerinde şahıs şirketi özelliklerini de barındırırlar. Bu çerçevede, TTK m. 595 gereği esas

²⁹ Bahtiyar, s. 333.

³⁰ Bilgili, Fatih/ Demirkapı, Ertan, Şirketler Hukuku, 9. Basım, Dora, Bursa 2013, s. 553.

³¹ Bilgili/Demirkapı, s. 553.

³² Bilgili/Demirkapı, s. 554; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar II, s. 147.

³³ Bahtiyar, s. 339.

³⁴ Pulaşlı, Şerh II, s. 1652.

³⁵ Pulaşlı, Şerh II, s. 1652; Bilgili/Demirkapı, s. 556.

esas sermaye payının devri bakımından şirket sözleşmesinde aksi öngörülmemişse ortaklar genel kurulunun onayı şarttır. Devir bu onayla geçerli olur. Şirket sözleşmesinde başka türlü düzenlenmemişse, ortaklar genel kurulu sebep göstermeksizin onay vermeyi reddedebilir. Ayrıca şirket sözleşmesiyle düzenlemek suretiyle esas sermaye payının devri tamamen yasaklanabilir.

Bazı hallerde ise esas sermaye payının geçişi kanunen gerçekleşmektedir. TTK m. 596 (1) gereği esas sermaye payının, miras, eşler arasındaki mal rejimine ilişkin hükümler veya icra yoluyla geçmesi hâllerinde, tüm haklar ve borçlar, genel kurulun onayına gerek olmaksızın, esas sermaye payını iktisap eden kişiye geçmektedir. Böylece ortağın ölümü üzerine payın miras yoluyla geçişi halinde esas sermaye payının kanunen mirasçıya intikal edeceği düzenlenmiştir.

2.4.1. Ortağın Ölümünün Şirkete Bildirilmesi ve Şirketin Red Hakkını Kullanması

TTK m. 596 gereği esas sermaye payının, miras yoluyla geçmesi durumunda tüm hak ve borçlar, genel kurulun onayına gerek kalmaksızın esas sermaye payını iktisap eden kişiye geçer. Ancak şirkete payı devralan kişinin şirkete girmesini engellemek için bazı imkanlar tanınmıştır. Buna göre şirket TTK m. 596 (2) gereği iktisabı öğrenmesinden itibaren üç ay içinde esas sermaye payının geçtiği kişiyi onaylamayı reddedebilir.

Şirketin bunun için, payları kendi veya ortağı ya da kendisi tarafından gösterilen üçüncü bir kişi hesabına, gerçek değeri üzerinden devralmayı, payın geçtiği kişiye önermesi gerekir (TTK m. 596 (2)). Şirket, kendisine tanınan yasal ön alım hakkı gereği kendisi, ortakları veya üçüncü bir kişi hesabına tek yanlı bir kurucu yenilik doğuran hakkı kullanır³⁶. Şirketin bildirim muhataba ulaşmakla hukuki sonuçlarını doğurur, şirketle devralan arasında alım sözleşmesi kurulmuş olur³⁷. Şirketin red hakkını açıkça ve yazılı olarak kullanması gerekir³⁸.

Taraflar gerçek değer üzerinde anlaşamamışlarsa bu değer TTK m. 597 gereği taraflardan birinin istemi üzerine, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesince belirlenir. Gerçek değer mahkeme tarafından uzman bilirkişilerce tespit ettirilir³⁹. Gerçek değer belirlenmesi sırasında bilanço, kar-zarar hesapları, işletmenin maddi varlıkları ile fikri ve sınai varlıklarının rayiç değerleri gibi ölçütlerden yararlanır⁴⁰. Hükümde hangi andaki gerçek değer esas alınacağı belirtilmemekle beraber benzer bir kural olan TTK m. 493 (5) hükmünün kıyasen uygulanması ile şirketin karar tarihine en yakın tarihteki değerinin esas alınması uygun olacaktır⁴¹.

Kanunda bu hakkın hangi organ tarafından kullanılacağı belirtilmemiştir. Ancak kanun veya esas sözleşme ile genel kurula tanınan haklar dışındaki tüm yönetsel yetkiler müdürler tarafından kullanıldığından bu yetkinin kural olarak müdürlere ait olduğu ifade edilebilir⁴².

Şirket, üç ay içinde esas sermaye payının geçişini açıkça ve yazılı olarak reddetmemesi durumunda onay vermiş sayılır. Üç aylık süre hak düşürücü süredir⁴³. Süre,

³⁶ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar II, s. 420.

³⁷ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar II, s. 420.

³⁸ Şener, Oruç Hami, Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017, s. 342.

³⁹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar II, s. 421.

⁴⁰ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar II, s. 421-422.

⁴¹ Şener, s. 350-351; Topaloğlu, Mustafa/ Özer, Işık, Limited Şirketlerde Ayrılma Akçesinin Muacceliyeti ve Ödenmesi, Terazi Hukuk Dergisi, C: 14, S: 158, 2019, s.1955-1967, s. 1958.

⁴² Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar II, s. 420. Aksi görüş: Şener, s. 343. Yazara göre söz konusu husus genel kurulun onayı ile bağlantılı olduğundan redde de genel kurul tarafından karar verilmesi gerekir. Yazar ayrıca görüşünü, TTK m. 616 (1) hükmünün (ı) bendinde müdürün, şirketin kendi paylarını iktisabı konusunda yetkilendirilmesi veya böyle bir iktisabın onaylanması konusunda genel kurulun yetkilendirilmesine de dayandırmaktadır.

⁴³ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar II, s. 420.

şirketin payın geçişini öğrenmesi veya hak sahibinin geçişi kanıtlayan belgelerle şirkete başvurmasından itibaren başlar⁴⁴.

2.4.2. Red Hakkının Kullanılmasının Hüküm ve Sonuçları

Şirketin verdiği red kararı devrin gerçekleştiği günden itibaren geçerli olmak üzere geriye etkilidir (TTK m. 596 (3)). Ancak red, bu konudaki kararın verilmesine kadar geçen süre içinde alınan genel kurul kararlarını geçersiz kılmaz. Böylece payı iktisap eden kişinin ara dönemde genel kurullara katılıp oy vermesi geçerlidir. Söz konusu genel kurul kararları geçerlidir⁴⁵.

Pay ortağın ölümü sonucunda TTK m. 596 gereği iktisap edene kanunen geçse de şirketin devrin gerçekleştiği günden itibaren geriye etkili olarak red kararı vererek iktisabı engelleyebilmesi bazı sorunlara yol açabilecektir. Örneğin, payı iktisap eden mirasçı ortak sıfatıyla TTK m. 636 (4) hükmü çerçevesinde haklı sebeple fesih davası açmış ise mahkeme tarafından ortak sıfatı kesinleşene dek dava görülmeye başlanmamalıdır⁴⁶. Aksi halde ortakların açabileceği haklı nedenle fesih davasının, mirasçının ortak sıfatını kaybetmesi sebebiyle dava şartı eksikliğinden ötürü reddedilme riski ile karşı karşıya kalınacaktır⁴⁷.

KAYNAKÇA

- Bahtiyar, Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, Güncellenmiş 13. Bası, Beta, İstanbul 2019.
- Bilgili, Fatih/ Demirkapı, Ertan, Şirketler Hukuku, 9. Basım, Dora, Bursa 2013.
- Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal/ Çamoğlu, Ersin, Ortaklıklar Hukuku I, Yeniden Yazılmış 13. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014 (Ortaklıklar I)
- Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal/ Çamoğlu, Ersin, Ortaklıklar Hukuku II, Yeniden Yazılmış 13. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017 (Ortaklıklar II)
- Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt I, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2014 (Şerh I).
- Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt II, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2014 (Şerh II).
- Şener, Oruç Hami, Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017.
- Topaloğlu, Mustafa/ Özer, Işık, Limited Şirketlerde Ayrılma Akçesinin Muacceliyeti ve Ödenmesi, Terazi Hukuk Dergisi, C: 14, S: 158, 2019, s.1955-1967.

⁴⁴ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar II, s. 420-421.

⁴⁵ Şener, s. 344; Bahtiyar, s. 457.

⁴⁶ Şener, s. 344.

⁴⁷ Şener, s. 344-345.